

Priporočila Veterinarske fakultete lastnikom ljubiteljskih vrst domačih živali ob pojavu okužbe s koronavirusom SARS-CoV-2

Koronavirus SARS-CoV-2 in COVID-19

V Wuhanu na Kitajskem so decembra 2019 zaznali več primerov pljučnic pri ljudeh. Pri bolnikih so izključili običajne povzročitelje respiratornih okužb in potrdili okužbo z novim koronavirusom. Okužbe so se v razmeroma kratkem času razširile na različne kontinente. Nov koronavirus so poimenovali SARS-CoV-2, bolezen, ki jo virus povzroča pa COVID-19. Za bolezen so značilni: povišana telesna temperatura, slabo počutje, utrujenost, nahod, kašelj, pri težjih oblikah tudi oteženo dihanje. Pri približno 80 % okuženih bolezen poteka v blagi obliki. Na osnovi kliničnih znakov obolelih, okužbe z novim koronavirusom ni mogoče ločiti od ostalih povzročiteljev respiratornih okužb, temveč je za to potrebno mikrobiološko testiranje.

Koronavirusi (CoV) so virusi RNK, ki spadajo v družino Coronaviridae. Okužbe s koronavirusi so pri ljudeh in živalih pogoste. Alfa- in beta-koronavirusi običajno okužijo sesalce, medtem ko gama- in delta-koronavirusi okužijo ptice in ribe. Koronavirus SARS-CoV-2 spada med betakoronaviruse. Med betakoronaviruse, spadata tudi SARS-CoV (koronavirus, ki povzroča sindrom akutne respiratorne stiske – SARS) in MERS-CoV (koronavirus, ki povzroča bližnjevzhodni respiratorni sindrom – MERS). SARS je izbruhnil leta 2002 na Kitajskem. Novi koronavirus SARS-CoV-2 je genetsko bolj podoben SARS-CoV kot pa MERS-CoV.

Ali koronavirus SARS-CoV-2 izvira iz živali?

SARS-CoV-2, izoliran iz ljudi, ima 96% identičnost z betakoronavirusi, izoliranimi iz več vrst netopirjev iz rodu *Rhinolophus*. Genetske analize SARS-CoV-2 in betakoronavirusov izoliranih iz netopirjev, kažejo na to, da predniki SARS-CoV-2 izvirajo iz netopirjev iz rodu *Rhinolophus*. Netopirji, ki pripadajo rodu *Rhinolophus* so zelo razširjeni v Aziji, na Bližnjem vzhodu, v Afriki in v Evropi.

Zelo verjetno je, da je bil pri prenosu SARS-CoV-2 iz živalskih rezervoarjev (netopirjev) na človeka vključen vmesni gostitelj. Trenutno še nimamo podatkov o potencialnem vmesnem gostitelju, so pa to lahko različne živalske vrste vključno z divjimi živalmi, domačimi živalmi (ljubiteljskimi ali rejenskimi) in potepuškiimi živalmi.

Kako ravnati v primeru stika z živalmi in živalskimi proizvodi?

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) priporoča splošne higienske ukrepe pri rokovanju z živimi živalmi in živalskimi proizvodi. To pomeni redno umivanje rok z milom in tekočo vodo po stiku z živalmi in živalskimi proizvodi, izogibanje dotikanju oči, nosu in ust ter posebno previdnost ob stiku z bolnimi živalmi ali pokvarjenimi živalskimi proizvodi. Priporočajo tudi izogibanje stikov s potepuškiimi psi in mačkami, glodavci, pticami in netopirji.

Standardna priporočila WHO za preprečevanje širjenja okužbe so: redno umivanje rok, pokrivanje ust in nosu med kašljanjem ali kihanjem s komolcem, izogibanje tesnemu stiku z ljudmi, ki imajo okužbo dihal. Umivanje rok lahko nadomestimo z razkuževanjem, če roke niso vidno umazane. Čeprav ni dokazov, da se SARS-CoV-2 prenaša s hrano, se priporoča previdno ravnanje s surovim mesom, mlekom in živalskimi organi. Živila, ki jih uživamo surova (sadje in zelenjava), pa temeljito operemo.

Ali se lahko domače živali okužijo s koronavirusom SARS-CoV-2?

Trenutno širjenje SARS-CoV-2 je posledica prenosa virusa med ljudmi. Glede na zbrane informacije, ni dokazov, da bi domače živali lahko prenašale virus. Zato ukrepi, ki bi lahko vplivali na dobrobit domačih živali, trenutno niso potrebni.

Veterinarske službe iz Hong Konga so 1. 3. 2020 in 9. 3. 2020 poročale, da je bil pes, ki je bil v tesnem stiku z obolelimi lastniki, pozitiven na SARS-CoV-2. Pes je bil zdrav in ni kazal kliničnih znakov bolezni.

Nimamo dokazov, da bi psi lahko širili virus ali zboleli zaradi okužbe s SARS-CoV-2. Potrebne bodo številne dodatne študije, da bomo raziskali morebitno vlogo domačih živali v epidemiologiji bolezni, zlasti v primerih domačih živali iz gospodinjstev s potrjenimi ali sumljivimi primeri okužb ljudi s SARS-CoV-2.

Ali se mora oseba, ki ima akutno okužbo dihal, izogibati stiku z domačimi živalmi?

Osebam, ki prebolevajo akutno okužbo dihal, svetujemo, naj omejijo stike z domačimi živalmi. To pomeni, da živali ne božamo, objemamo, ljubkujemo ali si delimo hrano z njo. Živali naj okužene osebe ne ližejo. Priporočamo, da za živali skrbi druga oseba v gospodinjstvu, ki je zdrava. Če se okužena oseba ne more izogniti stiku z domačimi živalmi, naj nosi obrazno masko in si pred in po stiku z živalmi obvezno umije in razkuži roke.

Kaj storiti z domačimi živalmi, ki so bile v stiku z osebo, ki je bila okužena s koronavirusom SARS-CoV-2?

Trenutno širjenje SARS-CoV-2 je posledica prenosa virusa med ljudmi. Glede na zbrane informacije, ni dokazov, da bi domače živali lahko prenašale virus ali zbolele zaradi okužbe s SARS-CoV-2. Ker pa si lahko živali in ljudje delijo bolezni (znane kot zoonotske bolezni), ljudem, ki so okuženi s SARS-CoV-2 priporočamo, da omejijo stike z domačimi živalmi. Pri ravnanju z živalmi in skrbi za njih je potrebno izvajati osnovne higienske ukrepe. To vključuje redno umivanje rok pred in po ravnanju z živalmi in s hrano za živali. Potrebno se je izogibati božanju, objemanju, ljubkovanju živali in deljenju hrane z živalmi. Ljudje, ki so bolni ali v karanteni zaradi možne okužbe s SARS-CoV-2, naj se, kolikor je le mogoče, izogibajo tesnim stikom z domačimi živalmi. Za domače živali naj skrbijo drugi člani gospodinjstva. Če to ni možno, naj vzdržujejo dobro higieno in če je le mogoče nosijo masko za usta in nos.

Kaj storiti v primeru, da je vaša domača žival zbolela, potem ko je bila v stiku z osebo, ki je bila okužena s koronavirusom SARS-CoV-2?

Pokličite veterinarja, da se dogovorite za obisk. NE OBISKUJTE veterinarske klinike, ne da bi se prej posvetovali s tamkajšnjim osebjem.

Ali lahko domača žival, ki je bila v stiku z bolno osebo, prenese okužbo na druge ljudi?

Trenutno širjenje SARS-CoV-2 je posledica prenosa virusa med ljudmi. Glede na zbrane informacije, ni dokazov, da bi domače živali lahko prenašale virus ali zbolele zaradi okužbe s SARS-CoV-2.

Ali obstaja preventivno cepljenje za domače živali, ki preprečuje okužbo s koronavirusom SARS-CoV-2?

Ne.

Kaj naj z domačimi živalmi stori oseba, ki je v samoizolaciji?

Osebam, ki so v domači karanteni oziroma samoizolaciji svetujemo, da živali obdržijo pri sebi. Živali naj se čim manj gibljejo zunaj.

Če živite v enostanovanjski stavbi z lastnim dvoriščem in vam zdravstveno stanje to dopušča, psa odpeljite na svoje dvorišče, a le za čas opravljanja potrebe. Psov nikakor ne puščajte brez nadzora!

Če živite v večstanovanjski stavbi oziroma je vaše zdravstveno stanje slabo, psu omogočite opravljanje potrebe v stanovanju. Izberite lokacijo, kjer pes lahko opravlja potrebo – prostor, ki ga je možno očistiti in tam položite plenično podlogo ali stare rjuhe, brisače in podobno. Iztrebke odvržite v straniščno školjko. Mačk ne spuščajte ven, temveč jim opravljanje potreb zagotovite v mačjem WC-ju.

Osebam, pri katerih je bila potrjena okužba s SARS-CoV-2, svetujemo, da se izogibajo stiku z živalmi. Pri ravnanju z živalmi in skrbi za njih je potrebno izvajati osnovne higienske ukrepe. To vključuje redno umivanje rok pred in po ravnanju z živalmi in njihovo hrano. Potrebno se je izogibati božanju, objemanju, ljubkovanju živali in deljenju hrane z živalmi. Ljudje, ki so bolni ali v karanteni zaradi možne okužbe s SARS-CoV-2, naj se, kolikor je le mogoče, izogibajo tesnim stikom z domačimi živalmi. Za domače živali naj skrbijo drugi člani gospodinjstva. Če to ni možno, vzdržujte dobro higieno in nosite masko za usta in nos.

V primeru hospitalizacije lastnika naj žival ostane doma in naj zanjo poskrbijo ostali člani gospodinjstva.

Ali lahko virus preživi v okolju?

Trenutno še ni znano, kako obstojen je SARS-CoV-2. Predvideva se, da podobno kot ostali koronavirusi. Rezultati raziskav kažejo, da so koronavirusi ljudi, kot SARS-CoV, MERS-CoV in HCoV, infektivni na kovinah, steklu ali plastiki do 9 dni. Virusi se učinkovito inaktivirajo s površinskim razkuževanjem z 62 do 71 % etanolom, 0,5 % vodikovim peroksidom ali 0,1 % natrijevim hipokloritom. Razkužila naj na površinah delujejo najmanj 1 minuto. Ker za SARS-CoV-2 ni na voljo specifične terapije, bo zgodnje zaviranje in preprečevanje nadaljnega širjenja, ključnega pomena za zaustavitev pojavov bolezni in za nadzor nad širjenjem tega novega patogena.

(povzeto po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije (WHO), Svetovne organizacije za zdravje živali (OIE), Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) in World Small Animal Veterinary Association (WSAVA))

Vir: Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani